פּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לְאֵשֶׁת אִישׁ – בית דין יורדין לנכסי מי שהלך למדינת הים ופוסקין מזונות לאשתו. וּשְׁמוּאֵל אָמַר, אֵין פּוֹסְקִין מְזוֹנוֹת לְאֵשֶׁת אִישׁ שהלך בעלה למדינת הים.

אָמַר שְׁמוּאֵל, מוֹדָה לִי אַבָּא – רב, בְּשֶׁלֹּא חָדָשִׁים הָרְאשׁוֹנִים לאחר יציאת הבעל למדינת הים, שאין פוסקין מזונות לאשתו, והטעם לְפִי שֶׁאֵין אָדָם מַנִּיחַ בֵּיתוֹ רֵיקָן כשהוא יוצא למדינת הים, ומן הסתם הניח לה מזונות לכל הפחות לשלשה חדשים.

הגמרא מפרשת את המחלוקת: בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ בבעלה של אשה זו שֶׁמֵּת, כְּווֹלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי – הכל מודים שפוסקין מזונות לאשתו. כִּי פְּלִיגִי – באיזה אופן נחלקו, בְּשֶׁלֹּא שָׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת, רַב אָמַר פּוֹסְקִין מזונות לאשתו, דְּהָא מְשׁוּעְבָּד לָהּ – שהרי הבעל משועבד לזונה ויש כאן חיוב ברור שאין להסתפק בו. וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֵין פּוֹסְקִין מזונות לאשתו. הגמרא מבררת את טעמו של שמואל: מַאי טַעְמָא – מה הטעם של שמואל שאין פוסקין לה מזונות, רַב זְבִיד אָמַר, אִיתָא צְרָרֵי אַתְּפְסָהּ – שיש לחוש שהתפיס בעלה בידה צרורות של מעות למזונותיה קודם הליכתו. רַב פָּפָּא אָמַר, חֲיִישִׁינַן שְׁמָא אָמַר לָהּ הבעל טרם הליכתו, צַאי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ בְּמְזוֹנוֹתַיִךְ – טלי מעשה ידיך והתפרנסי מהם, ושוב אינו חייב לזונה.

מבארת הגמרא: מַאי בֵּינַייהוּ – מהו ההבדל בין שני הטעמים, אִיכָּא בֵּינַייהוּ – ההבדל ביניהם הוא באופן שהאשה גְּדוֹלָה שראויה להתפיס בידה מעות למזונותיה, וְלֹא סָפְקָה – ואין מעשה ידיה מספיקים למזונותיה, שלפי הטעם שאין פוסקין משום חשש 'צררי אתפסה' יש לחשוש, משום שראויה היא לכך, אולם לטעם של 'צאי מעשה ידיך במזונותיך', אין לחשוש לכך, שכיון שאין מעשה ידיה מספיקים למזונותיה ודאי שלא נתרצתה להיות ניזונת ממעשה ידיה. אִי נָמֵי – אופן נוסף שיש הבדל בין הטעמים, כשהאשה קְמַנְּה וְסָפְקָה, שלפי הטעם שיש לחוש ל'צררי אתפסה', כאן אין חשש, לפי שאין אדם מתפיס צרור מעות לקטנה, אולם לטעם של 'צאי מעשה ידיך למזונותיך', גם בקטנה יש לנו לחשוש שכיון שמעשה ידיה מספיקים לה למזונותיה, יתכן שנתרצתה לפטור את הבעל מחיובו ולהיות ניזונת ממעשה ידיה.

הגמרא מקשה על שמואל ממשנתינו: תְּנַן במשנתינו (קד:) מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, חָנָן אָמַר תִּשְׁבַּע בְּסוֹף – כשישמעו שמת בעלה ותבא לגבות כתובתה תישבע שלא עיכבה כלום מנכסי בעלה, וְלֹא תִּשָּׁבַע בַּתְּחִלָּה – בשעת גביית מזונות. נָחְלְקוּ עָלָיו בְּנֵי כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים וְאָמְרוּ תִּשָּׁבַע בַּתְּחִלָּה וּבְסוֹף. הגמרא מבארת את הקושיא: עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי – לא נחלקו חנן ובני כהנים גדולים, אֶלָּא לְעִנְיַן אם צריכה שְׁבוּעָה בשעת גביית מזונות, אֲבָל מְזוֹנֵי יַהֲבִינַן לָהּ – אבל מזונות לדברי הכל נותנים לה, ומבואר שלא כדעת שמואל הסובר שאין פוסקין מזונות לאשת איש. מתרצת הגמרא: תִּרְגְּמָהּ שְׁמוּאֵל – שמואל העמיד את משנתינו, בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת, שבאופן זה מודה שמואל שפוסקין לה מזונות. הגמרא מוסיפה להקשות על שמואל: תָּא שְׁמַע, מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, בֵּית דִּין יוֹרְדִים לִנְכָסָיו וְזָנִין וּמְפַרְנְסִין לְאִשְׁתּוֹ, אֲבָל לֹא את בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, וְלֹא פוסקים מנכסיו לצורך דָּבָר אַחֵר, ומוכח מהברייתא שפוסקין מזונות לאשת איש, ושלא כדעת שמואל. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, בברייתא מדובר בְּמַשָּׂרָה אֶת אִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי שָׁלִישׁ – שהעמיד הבעל אפוטרופוס לזון את אשתו, והפסיק האפוטרופוס לפרנסה, ובאופן זה מודה שמואל שבית דין פוסקין לה מזונות, שהרי באופן כזה אין לחשוש לצררי אתפסה או לשמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך, ולפיכך מודה שמואל שפוסקים לה מזונות. שואלת הגמרא: אִי הָכִי – אם כך, שהעמיד הבעל אפוטרופוס לזון את אשתו, בָּנָיו וּבְנוֹתָיו נָמֵי – גם כן יהיו ניזונים מנכסיו, שהרי האב גילה דעתו שהוא רוצה לפרנסם משלו, ומדוע הברייתא אומרת שאין פוסקים להם מזונות. מתרצת הגמרא: מדובר בְּשֶׁהִשְׂרָה לָזוּ – כשמינה אפוטרופוס לזון את אשתו, וְלֹא הִשְׂרָה לָזוּ – לבניו ובנותיו. הגמרא דוחה את התירוץ: מַאי פָּפָּא – מה הקביעות בדבר, כלומר, מדוע קבע התנא שהוא מינה אפוטרופוס למזונות אשתו ולא למזונות בניו ובנותיו.

הגמרא מקבלת את הדחיה ומביאה תירוץ אחר: אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא, הברייתא עוסקת בְּשֶׁשָּׁמְעָה בּוֹ בבעל שֶׁמֵּת, בְּעֵד אֶחָד, ולכן הִיא – האשה עצמה, דְּאֵי בָּעֵית אֵינְסוּבֵי בְּעֵד אֶחָד – שאם היתה רוצה להינשא לאדם אחר על פי עדותו של עד אחד מָצֵי מֵינַסְבָא – היא רשאית להינשא, מְזוֹנֵי נַמֵּי יַהֲבִינַן לָהּ – מזונות גם נותנים לה, על פי אותו העד. אבל בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, דְּאֵי בָּעוּ לְמֵיחַת לְגַבָּיו בְּעֵד אֶחָד לֹא מָצוּ נָחֲתֵי – שאם רוצים לירד לנכסיו לירש אותם על סמך עדותו של עד אחד אינם רשאים, הרי שאנו נוקטים לגביהם שאביהם חי, ולכן מְזוֹנֵי נַמֵּי לֹא יַהֲבִינַן לְהוּ – גם מזונות אין אנו נותנים להם מנכסיו.

הגמרא חוזרת לפרש דברי הברייתא: מַאי דָּבָר אַחֵר – מה כוונת הברייתא במה שאמרה שאין לוקחין מנכסיו בשביל דבר אחר. רַב חִסְדָּא אָמַר שהכוונה לְתַכְשִׁיט – בושם שהנשים מתקשטות בו. רַב יוֹסֵף אָמַר צְדָקָה – אם פסקו בית דין על בני העיר ליתן כך וכך לצדקה, הם אינם גובים מנכסי מי שהלך למדינת הים.

הגמרא מוסיפה בענין זה: מָאן דְּאָמַר – רב חסדא, ש'דבר אחר' הוא תַּכְשִׁיט, כָּל שֶׁכֵּן שהוא מודה שאין נוטלים מנכסיו לצורך הגמרא: הָכָא נַמִּי – אף בברייתא מדובר בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת. מקשה הגמרא: וְהָא – והרי 'אִם בָּא וְאָמַר' קָאָמַר הברייתא, ובהכרח שהבעל עדיין חי, וכיצד אפשר להעמיד את הברייתא בששמעו בו שמת. מתרצת הגמרא: כוונת הברייתא לומר אִם בָּא הבעל לְאַחַר הַשְּׁמוּעָה ששמעו בו שמת, ונתברר שהשמועה אינה נכונה. הגמרא מוסיפה להקשות על שמואל: תָּא שְׁמַע, מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, (ו)אִם בָּא הבעל וְאָמַר צְאִי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ בְּמְזוֹנוֹתַיִךְ, רַשַּׁאי הוא לומר לה כן, ופטור ממזונותיה, אולם אם קָדְמוּ בֵּית דִּין וּפָסְקוּ לה מזונות, מַה שֶּׁפָּסְקוּ פָּסְקוּ, ושוב אינו יכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך, נמצא שבית דין פוסקים מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים, וקשה לשמואל. מתרצת הגמרא: הָכָא נַמִּי – אף ברייתא זו יש להעמידה בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת שבזה גם שמואל מודה שפוסקים לה מזונות.

הגמרא מוסיפה להקשות על שמואל: תָּא שְׁמַע, מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, בֵּית דִּין יוֹרְדִים לִנְכָסָיו וְזָנִין וּמְפַרְנְסִין לְאִשְׁתּוֹ, אֲבָל לֹא את בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, וְלֹא פוסקים מנכסיו לצורך דָּבָר אַחֵר, ומוכח מהברייתא שפוסקין מזונות לאשת איש, ושלא כדעת שמואל. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, בברייתא מדובר בְּמַשָּׂרָה אֶת אִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי שָׁלִישׁ – שהעמיד הבעל אפוטרופוס לזון את אשתו, והפסיק האפוטרופוס לפרנסה, ובאופן זה מודה שמואל שבית דין פוסקין לה מזונות, שהרי באופן כזה אין לחשוש לצררי אתפסה או לשמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך, ולפיכך מודה שמואל שפוסקים לה מזונות. שואלת הגמרא: אִי הָכִי – אם כך, שהעמיד הבעל אפוטרופוס לזון את אשתו, בָּנָיו וּבְנוֹתָיו נָמֵי – גם כן יהיו ניזונים מנכסיו, שהרי האב גילה דעתו שהוא רוצה לפרנסם משלו, ומדוע הברייתא אומרת שאין פוסקים להם מזונות. מתרצת הגמרא: מדובר בְּשֶׁהִשְׂרָה לָזוּ – כשמינה אפוטרופוס לזון את אשתו, וְלֹא הִשְׂרָה לָזוּ – לבניו ובנותיו. הגמרא דוחה את התירוץ: מַאי פָּפָּא – מה הקביעות בדבר, כלומר, מדוע קבע התנא שהוא מינה אפוטרופוס למזונות אשתו ולא למזונות בניו ובנותיו.

הגמרא מקבלת את הדחיה ומביאה תירוץ אחר: אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא, הברייתא עוסקת בְּשֶׁשָּׁמְעָה בּוֹ בבעל שֶׁמֵּת, בְּעֵד אֶחָד, ולכן הִיא – האשה עצמה, דְּאֵי בָּעֵית אֵינְסוּבֵי בְּעֵד אֶחָד – שאם היתה רוצה להינשא לאדם אחר על פי עדותו של עד אחד מָצֵי מֵינַסְבָא – היא רשאית להינשא, מְזוֹנֵי נַמֵּי יַהֲבִינַן לָהּ – מזונות גם נותנים לה, על פי אותו העד. אבל בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, דְּאֵי בָּעוּ לְמֵיחַת לְגַבָּיו בְּעֵד אֶחָד לֹא מָצוּ נָחֲתֵי – שאם רוצים לירד לנכסיו לירש אותם על סמך עדותו של עד אחד אינם רשאים, הרי שאנו נוקטים לגביהם שאביהם חי, ולכן מְזוֹנֵי נַמֵּי לֹא יַהֲבִינַן לְהוּ – גם מזונות אין אנו נותנים להם מנכסיו.

הגמרא חוזרת לפרש דברי הברייתא: מַאי דָּבָר אַחֵר – מה כוונת הברייתא במה שאמרה שאין לוקחין מנכסיו בשביל דבר אחר. רַב חִסְדָּא אָמַר שהכוונה לְתַכְשִׁיט – בושם שהנשים מתקשטות בו. רַב יוֹסֵף אָמַר צְדָקָה – אם פסקו בית דין על בני העיר ליתן כך וכך לצדקה, הם אינם גובים מנכסי מי שהלך למדינת הים.

הגמרא מוסיפה בענין זה: מָאן דְּאָמַר – רב חסדא, ש'דבר אחר' הוא תַּכְשִׁיט, כָּל שֶׁכֵּן שהוא מודה שאין נוטלים מנכסיו לצורך

הגמרא: הָכָא נַמִּי – אף בברייתא מדובר בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת. מקשה הגמרא: וְהָא – והרי 'אִם בָּא וְאָמַר' קָאָמַר הברייתא, ובהכרח שהבעל עדיין חי, וכיצד אפשר להעמיד את הברייתא בששמעו בו שמת. מתרצת הגמרא: כוונת הברייתא לומר אִם בָּא הבעל לְאַחַר הַשְּׁמוּעָה ששמעו בו שמת, ונתברר שהשמועה אינה נכונה. הגמרא מוסיפה להקשות על שמואל: תָּא שְׁמַע, מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, (ו)אִם בָּא הבעל וְאָמַר צְאִי מַעֲשֶׂה יָדַיִךְ בְּמְזוֹנוֹתַיִךְ, רַשַּׁאי הוא לומר לה כן, ופטור ממזונותיה, אולם אם קָדְמוּ בֵּית דִּין וּפָסְקוּ לה מזונות, מַה שֶּׁפָּסְקוּ פָּסְקוּ, ושוב אינו יכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך, נמצא שבית דין פוסקים מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים, וקשה לשמואל. מתרצת הגמרא: הָכָא נַמִּי – אף ברייתא זו יש להעמידה בְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת שבזה גם שמואל מודה שפוסקים לה מזונות.

הגמרא מוסיפה להקשות על שמואל: תָּא שְׁמַע, מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, בֵּית דִּין יוֹרְדִים לִנְכָסָיו וְזָנִין וּמְפַרְנְסִין לְאִשְׁתּוֹ, אֲבָל לֹא את בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, וְלֹא פוסקים מנכסיו לצורך דָּבָר אַחֵר, ומוכח מהברייתא שפוסקין מזונות לאשת איש, ושלא כדעת שמואל. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, בברייתא מדובר בְּמַשָּׂרָה אֶת אִשְׁתּוֹ עַל יְדֵי שָׁלִישׁ – שהעמיד הבעל אפוטרופוס לזון את אשתו, והפסיק האפוטרופוס לפרנסה, ובאופן זה מודה שמואל שבית דין פוסקין לה מזונות, שהרי באופן כזה אין לחשוש לצררי אתפסה או לשמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך, ולפיכך מודה שמואל שפוסקים לה מזונות. שואלת הגמרא: אִי הָכִי – אם כך, שהעמיד הבעל אפוטרופוס לזון את אשתו, בָּנָיו וּבְנוֹתָיו נָמֵי – גם כן יהיו ניזונים מנכסיו, שהרי האב גילה דעתו שהוא רוצה לפרנסם משלו, ומדוע הברייתא אומרת שאין פוסקים להם מזונות. מתרצת הגמרא: מדובר בְּשֶׁהִשְׂרָה לָזוּ – כשמינה אפוטרופוס לזון את אשתו, וְלֹא הִשְׂרָה לָזוּ – לבניו ובנותיו. הגמרא דוחה את התירוץ: מַאי פָּפָּא – מה הקביעות בדבר, כלומר, מדוע קבע התנא שהוא מינה אפוטרופוס למזונות אשתו ולא למזונות בניו ובנותיו.

הגמרא מקבלת את הדחיה ומביאה תירוץ אחר: אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא, הברייתא עוסקת בְּשֶׁשָּׁמְעָה בּוֹ בבעל שֶׁמֵּת, בְּעֵד אֶחָד, ולכן הִיא – האשה עצמה, דְּאֵי בָּעֵית אֵינְסוּבֵי בְּעֵד אֶחָד – שאם היתה רוצה להינשא לאדם אחר על פי עדותו של עד אחד מָצֵי מֵינַסְבָא – היא רשאית להינשא, מְזוֹנֵי נַמֵּי יַהֲבִינַן לָהּ – מזונות גם נותנים לה, על פי אותו העד. אבל בָּנָיו וּבְנוֹתָיו, דְּאֵי בָּעוּ לְמֵיחַת לְגַבָּיו בְּעֵד אֶחָד לֹא מָצוּ נָחֲתֵי – שאם רוצים לירד לנכסיו לירש אותם על סמך עדותו של עד אחד אינם רשאים, הרי שאנו נוקטים לגביהם שאביהם חי, ולכן מְזוֹנֵי נַמֵּי לֹא יַהֲבִינַן לְהוּ – גם מזונות אין אנו נותנים להם מנכסיו.

הגמרא חוזרת לפרש דברי הברייתא: מַאי דָּבָר אַחֵר – מה כוונת הברייתא במה שאמרה שאין לוקחין מנכסיו בשביל דבר אחר. רַב חִסְדָּא אָמַר שהכוונה לְתַכְשִׁיט – בושם שהנשים מתקשטות בו. רַב יוֹסֵף אָמַר צְדָקָה – אם פסקו בית דין על בני העיר ליתן כך וכך לצדקה, הם אינם גובים מנכסי מי שהלך למדינת הים.

הגמרא מוסיפה בענין זה: מָאן דְּאָמַר – רב חסדא, ש'דבר אחר' הוא תַּכְשִׁיט, כָּל שֶׁכֵּן שהוא מודה שאין נוטלים מנכסיו לצורך

צְדָקָה, שאין עלינו לעשות צדקה מנכסיו, ואילו מַאן דְּאָמַר [–רב יוסף] שאין נוטלין מנכסיו לצורך צְדָקָה, יתכן שסובר שדווקא לצורך צדקה אין נוטלין מנכסיו, אֲבָל תַּכְשִׁיט יַהֲבִינַן לָהּ – נותנים לה לאשתו מנכסיו, אף שלא ציוה על כך כשהלך למדינת הים, משום דְּלָא נַיְיחָא לֵיהּ דְּתִינְוול – שאין הבעל רוצה שאשתו תתנוול מחוסר תכשיטים.

* * *

הגמרא מוסיפה להקשות על שמואל: תָּא שְׁמַע מברייתא, הַיְכָמָה, שֶׁלִּשָּׁה חֲדָשִׁים הָרִאשׁוֹנִים מעת מיתת בעלה, שזהו הזמן שאינה יכולה להתייבם ולא להנשא לאחר, נִיזּוֹנֶת מִנכסיו שֶׁל בַּעֲלָהּ. מִיָּבָן וְאֵילָךְ, אֵינָהּ נִיזּוֹנֶת לֹא מִשֶּׁל בַּעֲלָהּ וְלֹא מִשֶּׁל יָבָם, אבל אם עָמַד עמה היבם בַּדִּין ואמרה לו היבמה כנוס או חלוץ, וּבָרַח, נִיזּוֹנֶת מִשֶּׁל יָבָם. הרי שפוסקין מזונות ליבמה מנכסי היבם שהלך למדינת הים, וקשה לשמואל שסובר שאין פוסקין מזונות לאשת איש שהלך בעלה למדינת הים.

מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ שְׁמוּאֵל, לְמַאי נַיחוּשׁ לָהּ לְהַאי – לאיזה דבר ניחוש לאשה זו שמחמתו לא נפסוק לה מזונות מנכסי היבם, אִי מִשּׁוּם החשש שמא התפיס לה צְרָרֵי, אין לחשוש לכך, לפי שלֹא מִיקָרְבָא דַּעְתֵּיהּ לְמִבָּהּ – אין דעתו קרובה אצלה, ואין הדרך שיתפיס לה צררי. וְאִי מִשּׁוּם מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ, כלומר, ואם תחשוש שאמר לה היבם 'צאי מעשה ידיך למזונתיך' ונתרצתה, אין לומר כן, שהרי לֹא מְשַׁתַּעְבְּדָא לֵיהּ – אינה משועבדת לו למעשה ידיה, שאף שקנסו אותו לזונה מכל מקום אין מעשה ידיה שלו עד שייבם, ולפיכך אינו יכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך.

הגמרא מביאה קושיא נוספת על שמואל: תָּא שְׁמַע, הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעֲלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וּבָאת וְאָמְרָה מֵת בַּעֲלִי, נאמנת, לפיכך אם רָצְתָה נִיזּוֹנֶת מנכסיו, ואם רָצְתָה גּוֹבָה כְּתוּבָּתָהּ, כדין שאר אלמנה. אולם אם אמרה גֵּירְשַׁנִי בַּעֲלִי אינה נאמנת בזה, ולכן מְתְפָּרְנֶסֶת וְהוֹלֶכֶת מנכסיו עַד כְּדֵי כְּתוּבָּתָהּ. ומברייתא זו מוכח שפוסקים מזונות לאשה שהלך בעלה למדינת הים, והרי זו סתירה לדעת שמואל. מתרצת הגמרא: הָכָא נַמִּי – אף ברייתא זו יש להעמידה כְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת, שבאופן כזה מודה שמואל. הגמרא מקשה על תירוץ זה: וּמַאי שְׁנָא עַד כְּדֵי כְּתוּבָּתָהּ – מדוע שונה הדין של הברייתא כאן שאינה ניזונת אלא עד כדי כתובתה. מתרצת הגמרא: משום דְּאִיכִּי הִיא דְּאַפְסִידָה אַנַפְשָׁהּ – שהיא זו שהפסידה לעצמה במה שאמרה שנתגרשה, שכיון שהודתה שגירשה אין לנו לזונה מנכסיו שהרי לדבריה גרושה היא.

הגמרא מביאה קושיא נוספת על שמואל: תָּא שְׁמַע, בֵּיצַד אָמְרוּ חכמים במשנה (ק:) שהַמְאָמֶנֶת אֵין לָהּ מְזוֹנוֹת, אִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר בְּיוֹשֶׁבֶת תַּחַת בַּעֲלָהּ, כלומר שלא מיאנה בו, שאין הוא חייב לזונה, שֶׁהֲרֵי הדבר פשוט שבַּעֲלָהּ חַיָּיב בִּמְזוֹנוֹת שלה, אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁהָלַךְ בַּעֲלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם והיא לְוָתָה מעות עבור מזונותיה, וְאָבְלָה, ולאחר מכן עָמְדָה וּמִיאֲנָה, וכיון שהמיאון עקר את הנישואין למפרע, שוב אין הבעל חייב לשלם מה שלותה למזונותיה. ומדייקת הגמרא: מַעֲמָא דְּמִיאֲנָה – הטעם שפטור מלשלם מה שלותה הוא מפני שמיאנה בו, הָא – אבל אם לֹא מִיאֲנָה, יַהֲבִינַן לָהּ – נותנים לה מזונות מנכסיו אף שהיה במדינת הים. ומוכח מכאן שפוסקין מזונות לאשה שבעלה הלך למדינת הים ודלא כשמואל.

מתרצת הגמרא: אָמַר לָךְ שְׁמוּאֵל, הָכָא – כאן בממאנת ודאי יש לפסוק לה מזונות, כִּי לְמַאי נַיחוּשׁ לָהּ – לאיזה דבר ניחוש שמחמתו לא נפסוק לה מזונות, אִי מִשּׁוּם החשש שמא התפיס לה צְרָרֵי, אין לחוש לזה כִּי צְרָרֵי לְקַטָנָה לֹא מַתְפִּיס – אין אדם נוהג להתפיס צרור מעות לקטנה. וְאִי מִשּׁוּם החשש שאמר לה ליזון מִמַּעֲשֶׂה יָדֶיהָ, גם לזה אין לחוש, כיון שהיא קְטַנָּה מן הסתם לֹא סָפְקָה – אין מעשה ידיה מספיקין למזונותיה, ואין לחוש שקיבלה עליה ליזון ממעשה ידיה.

הגמרא מבררת את ההלכה האם פוסקין מזונות לאשת איש: מַאי הֲוָה עֲלָהּ – מה פסק ההלכה בענין זה, כִּי אֲתָא רַב דִּימִי מארץ ישראל לבבל אָמַר, מַעֲשֶׂה כזה בָּא לִפְנֵי רַבִּי בְּבֵית שְׁעָרִים, וּפָסַק לָהּ מְזוֹנוֹת, ולעומת זאת הובא מעשה לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּצִיפּוֹרִי וְלֹא פָּסַק לָהּ מְזוֹנוֹת. תְּהֵי בָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן – תמה רבי יוחנן בדבר, וְכִי מָה רָאָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁלֹּא פָּסַק לָהּ מְזוֹנוֹת, הָא [–הרי] לֹא נֶחְלְקוּ במשנתינו (לעיל קד:) בְּנֵי כֹהֲנִים גְּדוֹלִים וְחָנָן בדין אשה שהלך בעלה למדינת הים, אֶלָּא לְעָנְיָן אם בית דין מטילים עליה שְׁבוּעָה, אֲבָל מְזוֹנֵי יַהֲבִינַן לָהּ – מזונות לדברי הכל נותנים לה, ומדוע לא פסק לה רבי ישמעאל מזונות. אָמַר לֵיהּ רַב שֵׁמֶן בַּר אַבָּא לרבי יוחנן, כְּבָר תִּרְגְּמָהּ רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל בְּבָבֶל, שבמשנתינו מדובר כְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת, אָמַר לֵיהּ רבי יוחנן לרב שמן בר אבא, פָּתְרִיתוּ בָּהּ כּוּלֵּי הַאי – כל כך אתם נדחקים לפתור ולפרש את דברי המשנה שלא במשמעותם הפשוטה, כדי שלא יקשה ממנה לדבריכם.

גירסא אחרת למעשה הנזכר: כִּי אֲתָא רָבִין מארץ ישראל לבבל אָמַר, מַעֲשֶׂה כזה בָּא לִפְנֵי רַבִּי בְּבֵית שְׁעָרִים, וְלֹא פָּסַק לָהּ מְזוֹנוֹת, ולעומת זאת בא מעשה כזה לִפְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּצִיפּוֹרִי וּפָסַק לָהּ מְזוֹנוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וכי מָה רָאָה רַבִּי שֶׁלֹּא פָּסַק לָהּ מזונות, דְּהָא – שהרי לֹא נֶחְלְקוּ חָנָן וּבְנֵי כֹהֲנִים גְּדוֹלִים במשנתינו בדין אשה שהלך בעלה למדינת הים, אֶלָּא לְעָנְיָן אם בית דין מטילים עליה שְׁבוּעָה, אֲבָל מְזוֹנֵי יַהֲבִינַן לָהּ – מזונות לדברי הכל נותנים לה, ומדוע לא פסק לה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל מזונות. אָמַר לֵיהּ רַב שֵׁמֶן בַּר אַבָּא לרבי יוחנן, כְּבָר תִּרְגְּמָהּ רַבִּינוּ שְׁמוּאֵל בְּבָבֶל, שבמשנתינו מדובר כְּשֶׁשָּׁמְעוּ בּוֹ שֶׁמֵּת, אָמַר לֵיהּ רבי יוחנן לרב שמן בר אבא, פָּתְרִיתוּ בָּהּ כּוּלֵּי הַאי – כל כך אתם נדחקים לפתור את דברי המשנה שלא במשמעותם הפשוטה, כדי שלא יקשה ממנה לדבריכם.

מסיקה הגמרא את ההלכה בדין זה: וְהִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב הוּנָא אָמַר רַב, דְּאָמַר רַב הוּנָא אָמַר רַב יְכוֹלָה אִשָּׁה שֶׁתֹּאמַר לְבַעְלָהּ אֵינִי נִיזּוֹנֶת ממך וְאֵינִי עוֹשָׂה – איני נותנת לך מעשה ידי. וְהִלְכְתָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב זְבִיד לגבי כלי חרס שציפו אותם בְּקוֹנְיָא, דְּאָמַר רַב זְבִיד, הֲנֵי מָאנֵי דְּקוֹנְיָא – כלי חרס המצופים בעופרת, אם הכלים מצופים בעופרת שצבעה חִיוָּרִי וְאוּכְמֵי – לבן או שחור, שָׂרוּ – מותרים הם על ידי שכשוך במים כדין כלי מתכות, לפי שהעופרת מחליקה את החרס ואינה נותנת לה לבלוע, אך אם הכלים מצופים בִּירוּקֵּי [–ירוקן], אֲסִירֵי, לפי שמעורב בה סוג קרקע חריף ועז שמחלחל את החרס וגורם להם לבלוע יותר משאר כלי חרס.

רב זביד מגביל את ההיתר: וְלֹא אֲמָרָן שכלי חרס המצופים לבן או שחור מותרים יותר משאר כלי חרס, אֶלָּא דְּלֵית בְּהוּ קַרְטוּפָנֵי – שאין בציפוי שלהם סדקים, אֲבָל אִית בְּהוּ קַרְטוּפָנֵי – אבל אם יש בציפוי סדקים, אֲסִירֵי – אסורים הם בשימוש, כיון שהבליעה עוברת דרך הסדקים והרי הם ככל כלי חרס.

משנה

המשנה מביאה את הדין השני שאמר חנן, שעליו נחלקו חכמי דורו: מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם, והשאיר את אשתו בעירו, וטענה האשה שלא השאיר לה בעלה מזונות, וְעָמַד אדם אֶחָד, וּפֵירְנֵם אֶת אִשְׁתּוֹ, וכשבא הבעל, תובע ממנו המפרנס את כספו, בטענה שפרע לו את חובו שהיה חייב לאשתו. חָנָן אוֹמֵר, אֵינָהּ המפרנס אֶת מְעוֹתָיו, ואין הבעל חייב לו מאומה, שכן לא קיבל ממנו מאומה, אלא רק מניעת נזק חיובו. נֶחְלְקוּ עָלָיו על חנן בְּנֵי כֹהֲנִים גְּדוֹלִים, וְאָמְרוּ, יְשַׁבֵּעַ המפרנס בַּמָּה הוֹצִיא בפרנסת האשה, וְיִטּוֹל מן הבעל, לפי שאדם חייב לשלם למי שפורע את חובו, שכן פריעת חוב נחשבת כקבלת הנאה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בֵּן חֲרְבִינָם בְּדִבְרֵיהֶם של בני כהנים גדולים. אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, יָפֶה אָמַר חָנָן, שאין הבעל חייב מאומה למפרנס, שכן המפרנס הֵנִיחַ את מְעוֹתָיו עַל קֶרֶן הַצָּבִי.

* * *

גמרא

הגמרא מסייעת לדעת חנן ממשנה: תְּנַן הָתָם (נדרים לג.) אדם הַמּוּדָּר הֲנָאָה מֵחֲבֵירוֹ